

KSIĄDZ PROFESOR SEWERYN ROSIK – TEOLOG SUMIENIA W PIERWSZĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI

ROCZNIKI TEOLOGICZNE
Tom L, zeszyt 3 – 2003

KS. FRANCISZEK GRENIUK

TEOLOGIA MORALNA W KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM DO SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Teologia moralna, jako dyscyplina uniwersytecka, pojawiła się w Katolickim Uniwersytecie w Lublinie w początkach istnienia tej uczelni. Stało się to w kontekście ówczesnych prądów oraz kierunków filozoficznych i teologicznych, które siłą rzeczy predysponowały do nadania jej odpowiednich kształtów w zakresie metody i doboru problematyki. Były to alfonsjanizm i neotomizm.

Teologia moralna oparta na duchu i dziełach św. Alfonsa Liguori († 1787) przeżywała złoty okres swego rozwoju zwłaszcza od czasu ogłoszenia tegoż świętego doktorem Kościoła. Miało to miejsce w 1871 r. Było to połączone z nadaniem mu tytułu *auctor probatus*, a przez to z oficjalną kwalifikacją jego systemu moralnego. Było to równoznaczne z generalnym przypisaniem słuszności jego rozwiązaniom teologicznomoralnym. „Można stwierdzić, że doktryna św. Alfonsa zdominowała nauczanie moralności katolickiej i praktykę pokutną, tak w swej metodzie jak i co do swego ducha, jeśli nie co do litery, aż do połowy XX w., jeśli nie liczy się pewnych inicjatyw w Niemczech”¹ Była to recepcja na tyle prawie powszechna, iż jeszcze w 1958 r.

Ks. prof. dr hab. FRANCISZEK GRENIUK – kierownik Katedry Etyki Prawa na Wydziale Zamiejscowym Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL w Tomaszowie Lubelskim; adres do korespondencji: ul. Bernardyńska 7 d/2, 20-109 Lublin; e-mail: f.greniuk@futuro.net.pl.

¹ L. V e r e e c k e. *Sens du doctorat de St. Alphonse dans l'histoire de la théologie morale*. „Studia Moralia” 9:1971 s. 57; por. F. G r e n i u k. *Teologia moralna w poszukiwaniu własnej tożsamości*. Lublin 1993 s. 73.

podczas uroczystej inauguracji roku akademickiego w *Academia Alphonsiana* w Rzymie generał redemptorystów utrzymywał, że *quinimmo theologia moralis catholica hodie revero Alphonsiana est*²

Teologii alfonsjańskiej jednakże zarzucano przesadny praktycyzm, przejawiający się m. in. w pominięciu problematyki koncepcji celu ostatecznego i oderwanie się od gruntownych podstaw etycznych, legalizm, minimalizm i negatywizm. Ogólnie biorąc, że była to raczej teologia grzechu niż teologia cnót. W gruncie więc rzeczy alfonsjanizm w momencie pojawienia się teologii moralnej jako dyscypliny w Uniwersytecie Lubelskim był kierunkiem przeżywającym okres swej dekadencji.

Pod koniec wieku XIX i w początkach XX kierunkiem zdobywającym coraz szersze grono zwolenników na płaszczyźnie filozoficznej i teologicznej w kręgach kościelnych była neoscholastyka w postaci neotomizmu. Recepcja tego kierunku, poparta wyraźnie przez papieża Leona XIII w encyklice *Aeter-ni Patris* z 1879 r., owocowała znaczącymi osiągnięciami w różnych ośrodkach naukowych. Należał do nich także Fryburg Szwajcarski, w którym studiował przyszły rektor KUL-u o. Jacek Woroniecki.

Na płaszczyźnie etyki filozoficznej i teologicznej neotomizm postulował konieczność oparcia się na dobrej metafizyce, dowartościował problematykę celu ostatecznego, wypracował pogłębioną teorię prawa naturalnego, w zakresie zainteresowania filozofii moralności wprowadził zagadnienia społeczne. Przyczynił się do pełniejszego dowartościowania nauki o cnotach (aretologii), a przez to do zmiany ogólnego nastawienia teologii moralnej, z charakterystycznym dla niej negatywizmem, przez wyeksponowanie jej charakteru pozytywnego. Dzięki czemu teologia moralna przestała być nauką o grzechu, a stała się nauką o życiu cnotliwym.

Dla pełnego obrazu sytuacji warto dodać, że funkcjonowały wówczas także inne kierunki w teologii moralnej. Należała do nich teologia oparta na koncepcji trzech kręgów odniesień: do Boga, bliźniego i siebie samego. Była ona rozpowszechniona głównie w kręgach teologów moralistów niemieckich.

W świetle obecnej oceny sytuacji kierunkiem, który uprzedził zalecone przez Sobór Watykański II ubiblijnienie tej dyscypliny³, jest teologia moralna zorientowana biblijnie. Była ona uprawiana głównie przez teologów moralistów niemieckich, poczynając w XIX w. od M. Sailera († 1832), J. B. Hir-

² „*Analecta Congregationis Sanctissimi Redemptoris*” 30:1958 s. 295.

³ Por. Dekret o formacji kapłańskiej *Optatam totius* nr 16.

schera († 1865), F. X. Linsenmanna († 1898), aż do F. Tillmanna († 1953), autora III tomu pt. *Die Idee der Nachfolge Christi* podręcznika pt. *Die katholische Sittenlehre*. Swoistym nawiązaniem do idei biblijnych była próba uteo-logicznienia teologii moralnej podjęta przez J. Mausbacha († 1931) oraz przez E. Merscha († 1940), w jego koncepcji teologii moralnej Ciała Mistycznego.

Akademickimi ośrodkami uprawiania teologii moralnej w Polsce w omawianym okresie były: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, w którym teologię moralną wykładał od 1919 r. ks. W. Wicher († 1969); Uniwersytet Warszawski – z czasem ATK – gdzie wykładali: ks. A. Borowski († 1968), ks. Z. Kozubski († 1952), ks. S. Huet († 1961), ks. W. Urmanowicz († 1969), ks. S. Olejnik, ks. J. Pryszmont; Uniwersytet Wileński – gdzie do 1945 r. wykładali ks. I. Świrski († 1968) i ks. W. Urmanowicz; Uniwersytet Lwowski, w którym wykładali do 1944 r.: ks. A. Gerstman († 1940), ks. Z. Kozubski († 1952), ks. W. Poplatek († 1994).

Teologię moralną uprawiano także w seminariach duchownych diecezjalnych i zakonnych, dla których kadry przygotowywały wymienione powyżej ośrodki akademickie.

I. ORGANIZACJA NAUCZANIA

Początki dziejów teologii moralnej w KUL sięgają katedry tej dyscypliny ustanowionej w 1918 r. na Wydziale Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych. Jako samodzielna sekcja dyscyplina zaczęła istnieć dopiero na mocy postanowienia Rady Wydziału Teologicznego z dnia 17 XI 1920 r., gdy „postanowiono poddać rewizji programy istniejących sekcji na Wydziale Teologicznym i gdy to się okaże potrzebne, powiększyć ich liczbę. Zaprojektowano utworzenie czterech sekcji: apologetycznej, dogmatycznej, biblijnej i moralnej... Katedra Teologii Moralnej Spekulatywnej, która dotąd tymczasowo należała do Wydziału Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych, zostaje przeniesiona na Wydział Teologiczny”⁴ Podjęte postanowienie Rady Wydziału Teologicznego nie wykluczało funkcjonowania Sekcji Moralno-Prawnej na Wydziale Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych⁵

⁴ Wydział Teologiczny. *Księga protokółów posiedzeń wydziałowych*. Rep. 124 Nr 32/1 od 29 III 1919 – 26 VI 1929 s. 23. Dalej cyt.: *Księga protokółów* (1). Por. F. Greniuk. *Dzieje Sekcji Teologii Moralnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1918-1968*. RTK 15:1968 z. 3 s. 5-33.

⁵ Por. tamże s. 25.

Nowo utworzona Sekcja Teologii Moralnej na Wydziale Teologicznym miała jedną tylko katedrę, bez sił pomocniczych, bez odrębnego zakładu, na utworzenie którego nie było warunków ze względu na znane trudności lokalowe i finansowe.

Po rozczłonkowaniu Wydziału Teologicznego na sekcje Rada Wydziału postanowiła wprowadzić specjalizację studiów już od pierwszego roku, z tym jednak, że w ciągu dwóch pierwszych lat studentom przysługiwało prawo zmiany wybranej sekcji. Dość wczesnie uświadomiono sobie, że istnieje konieczność poszerzenia wykładów specjalistycznych z teologii moralnej, obowiązujących poza wykładami ogólnymi. Dlatego np. Rada Wydziału na posiedzeniu w dniu 2 XII 1920 r. postulowała utworzenie nowej Katedry Teologii Moralnej Pozytywnej⁶ Jednak do objęcia tej proponowanej katedry przez zaplanowanego kandydata, którym był ks. Z. Pilch z Kielc († 1962), nie doszło, podobnie zresztą jak i przez ks. Kolipińskiego, mimo przychylniej odpowiedzi tego ostatniego⁷

Wykłady w ramach jednej tylko katedry Sekcji Moralnej prowadzono aż do r. 1934. W roku tym poszerzono zakres wykładanych przedmiotów. Na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 30 X 1934 r. „Ks. Rektor stawia wniosek formalny o powołaniu księdza Golińskiego w tym roku akad. i związania go z teologią moralną. Ks. Dziekan wraca do swego wniosku o zleceniu ascetyki ks. Golińskiemu na bieżący rok akademicki, i po dyskusji oraz zacieśnieniu tematu tegorocznych wykładów ascetyki do zagadnień związanych z przedmiotem rozprawy doktorskiej księdza Golińskiego, Rada Wydziałowa ten wniosek uchwaliła”⁸

Po okresie przejściowym ks. Z. Goliński († 1963) przyjmuje 22 VI 1935 r. 2 godziny teologii moralnej specjalnej i ascetycznej, po przedwczesnej śmierci ks. J. Dąbrowskiego († 1937). Jednoosobowa obsada Sekcji trwała aż do r. 1945, z przerwą spowodowaną okupacją niemiecką, w czasie której tajnego nauczania omawiana Sekcja nie prowadziła.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej prace podjął w 1944 r. i w dalszym ciągu prowadził ks. Z. Goliński, także w ramach jednej tylko katedry, mając do pomocy młodszego asystenta. Szybko jednak doszło do utworzenia drugiej katedry, ponieważ już w roku 1945 i 1946 czynione są starania o ob-

⁶ Tamże s. 26.

⁷ Tamże s. 83, 85.

⁸ Wydział Teologiczny. *Księga protokółów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lubelskiego od r. akad. 1929/30 do 6 XI 1939*. Rep. 124 Nr 32/11 s. 113-114. Dalej cyt.: *Księga protokółów* (2).

sadzenie jej przez ks. S. Hueta z Zabrze; ostatecznie objął ją ks. J. Keller († 2002) w charakterze zastępcy profesora⁹ Od tej pory Sekcja ma Katedrę Teologii Moralnej Ogólnej i Katedrę Teologii Moralnej Szczegółowej. Potrzebę utworzenia drugiej katedry teologii moralnej, poza racjami zasadniczymi, przyspieszył fakt włączenia studiów Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie w ramy studiów uniwersyteckich. Od tej pory teologia moralna wykładana jest na kursie wyższym specjalistycznym oraz na kursie zwyczajnym – dla alumnów wspomnianego seminarium. Na kursie tym studia odbywali także alumni kapucyńscy i salezjańscy.

W 1957 r. powzięto bardziej konkretne kroki zmierzające do utworzenia II Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej: „Na wniosek Komisji Rada Wydziału uchwaliła stworzyć na sekcji teologii moralnej II katedrę teologii moralnej szczegółowej”¹⁰ Do jej obsadzenia doszło w dniu 19 XI 1959 r., gdy „Rada Wydziału postanowiła jednomyślnie w tajnym głosowaniu zaprosić ks. dra Stanisława Olejnika w charakterze wykładowcy na sekcję moralną i powierzyć mu tymczasowo kierownictwo II katedry teologii moralnej szczegółowej”¹¹ W r. akad. 1957/58 utworzono studium teologii dla świeckich, w ramach którego wykładana była także teologia moralna. Wykłady w ramach tego kursu nazwano kursem zwyczajnym, ale pozaseminaryjnym. Z czasem wykłady dla alumnów seminarium na kursie zwyczajnym zaczęto określać zwyczajnym A, kurs zaś zwyczajny dla świeckich nazywano kursem zwyczajnym B. Absolwenci kursu zwyczajnego A i B mogli uzyskiwać przy zakończeniu studiów jedynie magisteria z teologii. Duchowni zaś specjalizujący się w zakresie teologii moralnej, po uprzednio odbytych studiach seminaryjnych, mogli uzyskiwać magisteria, licencjaty i doktoraty. W ramach tych studiów specjalistycznych obowiązywał program *ex tota theologia*, z obowiązkiem wysłuchania dodatkowo dwóch wykładów monograficznych i wyboru uczestniczenia w seminarium z teologii moralnej.

⁹ Podczas posiedzenia 29 VI 1945 r.: „Ks. Goliński prosi o drugiego profesora przy katedrze teologii moralnej” (*Księga protokółów z posiedzeń Rady Wydziału Teologicznego od dn. 12 V 1945-16 III 1955*, s. 5). Dalej cyt.: *Księga protokółów* (3).

¹⁰ Posiedzenie 18 II 1958. *Księga protokółów z posiedzeń Rady Wydziału Teologicznego od dn. 25 V 1955 do 30 X 1958 r.*, s. 116. Dalej cyt.: *Księga protokółów* (4).

¹¹ *Księga protokółów z posiedzeń Rady Wydziału Teologicznego od 4 XII 1958 do 2 III 1962*, s. 75. Dalej cyt.: *Księga protokółów* (5).

II. OBSADA PERSONALNA

Wykłady teologii moralnej na Uniwersytecie Lubelskim w ramach Wydziału Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych oraz Teologicznego, a później tylko w ramach tego ostatniego objął i prowadził od 19 lub 20 III 1919 r. o. Jacek Woroniecki OP¹² Prowadził on zajęcia sam, łącznie z wykładami dodatkowymi z teologii moralnej na Wydziale Prawa oraz etyki na Wydziale Nauk Humanistycznych. Z chwilą objęcia czasochłonnych obowiązków rektora Uczelni, w prowadzeniu zajęć z zakresu etyki pomagał mu w latach 1922/23 i 1923/24 ks. Władysław Kornilowicz († 1946), dyrektor Konwiktu Księży Studentów¹³

Woroniecki złożył rezygnację z pracy w Uniwersytecie, której nie przyjęto na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 30 I 1925 r.¹⁴ W rezultacie prowadził on zajęcia dydaktyczne do czasu swego wyjazdu do Rzymu po 22 VIII 1929 r.¹⁵ Na Uczelnię w Lublinie w charakterze stałego pracownika więcej już nie powrócił.

W związku z wyjazdem o. Woronieckiego do Rzymu wykłady teologii moralnej na Sekcji powierzono kapłanowi diecezjalnemu z Lublina, ks. Janowi Dąbrowskiemu, który podjął je z początkiem r. akad. 1929/30; w dniu 15 X 1929 roku brał już po raz pierwszy udział w posiedzeniu Rady Wydziału Teologicznego. W prowadzeniu zajęć pomagał mu od r. akad. 1934/35, powołany w charakterze starszego asystenta ks. Z. Goliński¹⁶ Objął on ponadto od początku r. akad. 1935/36 pewne wykłady z teologii moralnej specjalnej¹⁷

Począwszy od r. akad. 1937/38 ks. Z. Goliński objął całość wykładów na Sekcji Moralnej¹⁸, prowadząc je, z wyjątkiem przerwy wojennej, do czasu swego przejścia na stolicę biskupią w Częstochowie z końcem roku akad. 1950/51.

W okresie powojennym w pracach pomagał mu ks. Jan Skowronek († 1997) jako młodszy asystent w Katedrze Teologii Moralnej, powoła-

¹² Por. S. B a r e ł a. *O. J. Woroniecki OP* RTK 6:1959 z. 1-2 s. 15-16.

¹³ Por. *Księga protokółów* (1) s. 68, posiedzenie dn. 6 X 1922 r.

¹⁴ *Księga protokółów* (1) s. 114.

¹⁵ Por. B a r e ł a s. 22-23.

¹⁶ Posiedzenie Rady Wydziału w dn. 30 X 1934 r. *Księga protokółów* (2) s. 113-114.

¹⁷ Tamże s. 119, 123: posiedzenie 10 V 1935 r. i 22 VI 1935 r.

¹⁸ Tamże s. 137: posiedzenie 7 X 1937 r.

ny na posiedzeniu Rady Wydziału w dn. 30 X 1947 r.¹⁹ Zajęcia swe ks. J. Skowronek prowadził tylko jeden rok. W roku bowiem następnym, na posiedzeniu w dn. 16 X 1948 r. „Starszym asystentem przy katedrze teologii moralnej został ks. Krześniak... Młodszym asystentem wolontariuszem przy drugiej katedrze teologii moralnej został o. Lisowski Marian”²⁰ Utworzoną w 1946 r. Katedrę Teologii Moralnej Specjalnej objął ks. Józef Keller, prowadząc zajęcia do końca roku akad. 1956/57. Dobrał on sobie do współpracy w charakterze młodszego asystenta z pełnym etatem ks. Stanisława Witka († 1987). Odpowiedni wniosek Rada Wydziału zatwierdziła na posiedzeniu dn. 23 XI 1955 r.²¹ Ostatecznie jednak ks. S. Witek zatwierdzony został jedynie w charakterze asystenta wolontariusza²²

Sprawa obsadzenia obu katedr wynikała ponownie w 1957 r. „Na skutek śmierci śp. ks. dra W. Krześniaka i rezygnacji ks. prof. J. Kellera zostały opróżnione obydwie katedry teologii moralnej. Na podstawie zebranych opinii przewodniczący komisji, ks. prof. W. Granat, przedstawił na katedrę teologii moralnej ogólnej kandydaturę ks. Władysława Poplatka. Rada Wydziału postanowiła zaprosić go jako zastępcę profesora przy tejże katedrze. W sprawie obsadzenia katedry teologii moralnej szczegółowej postanowiono utworzyć nową komisję. Na kursie zwyczajnym Rada Wydziału postanowiła zlecić ks. drowi F. Greniukowi 3 godz. tyg. wykładów z teologii moralnej”²³

Także z początkiem roku akad. 1957/58 objął wykłady z teologii moralnej szczegółowej, w wymiarze 6 godz. tyg., ks. prof. Antoni Borowski († 1968), zaproszony zgodnie z uchwałą Rady Wydziału z dn. 1 X 1957 r., zatwierdzoną przez Senat Uczelni, o czym Rada Wydziału została powiadomiona na posiedzeniu odbytym 26 XI 1957 r.²⁴ Po przejściu na emeryturę w roku akad. 1960/61 ks. prof. A. Borowski prowadził zajęcia zlecone aż do końca roku akad. 1961/62, po czym zupełnie zrezygnował z pracy na KUL-u.

Jednocześnie ze staraniami o objęcie wykładów przez ks. prof. A. Borowskiego podjęte były w jesieni 1957 r. próby zaangażowania ks. doc. Stanisława Olejnika z Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, który jednak nie wyraził wówczas swej zgody. Sprawa jego zaangażowania stała się aktualna ponownie, gdy na swym posiedzeniu w dniu 19 XI 1959 r. „Rada Wydziału

¹⁹ *Księga protokółów* (3) s. 50.

²⁰ Tamże s. 68.

²¹ *Księga protokółów* (4) s. 20.

²² Tamże s. 30: posiedzenie 9 III 1956 r.

²³ *Księga protokółów* (5) s. 75.

²⁴ *Księga protokółów* (4) s. 94, 103.

postanowiła jednomyślnie w tajnym głosowaniu zaprosić ks. dra Stanisława Olejnika w charakterze wykładowcy na sekcję moralną i powierzyć mu tymczasowo kierownictwo II katedry teologii moralnej szczegółowej²⁵ Z kierownictwa tejże katedry ks. Olejnik zrezygnował w 1961 r.²⁶, prowadząc dalej jedynie zajęcia zleczone oraz seminarium do czasu swej ostatecznej rezygnacji z pracy na KUL-u z końcem r. akad. 1966/67

Ponadto na posiedzeniu w dn. 24 V 1961 r. „na wniosek komisji Rada Wydziału postanowiła powierzyć ks. drowi Inlenderowi [Bogusławowi z Warszawy – uw. F. G.] wykłady zleczone przy katedrze teologii moralnej²⁷, z której on jednak wkrótce zrezygnował z racji zdrowotnych i swych zajęć w seminarium metropolitalnym w Warszawie.

Dalsza zmiana w zajęciach nastąpiła w roku akad. 1962/63, z chwilą reorganizacji studiów na Wydziale Teologicznym przez powołanie sekcji specjalistycznych, realizujących program jedynie z zakresu określonej specjalizacji. Nie spowodowało to wprowadzenia zmian w obsadzie personalnej. Na skutek tych zmian ks. S. Witek jako adiunkt przejął 1 godz. wykładu dla I i II roku kursu specjalnego (licencjacko-doktoranckiego), 2 godz. wykładów ogólnych na kursie zwyczajnym A (w Seminarium Duchownym), 3 godz. wykładów ogólnych na kursie zwyczajnym B oraz proseminarium na kursie zwyczajnym, a ks. F. Greniuk wykłady teologii moralnej szczegółowej dla IV i V roku kursu zwyczajnego A.

Z początkiem roku akad. 1963/64 zaangażowano jako asystenta w Katedrze Teologii Moralnej ks. Seweryna Rosika († 2000), który przejął niektóre zajęcia w szerszym zakresie w r. akad. 1967/68.

Zarysowany powyżej stan teologii moralnej na KUL-u zastał Sobór Watykański II (1962-1965). Europejska myśl teologicznomoralna już przed nim była inspirowana nowymi ideami, podnoszonymi przez takich teologów moralistów, jak: J. Leclercq, S. Pinckaers, B. Häring, B. Olivier, R. Aubert. Głosili oni konieczność ubiblijnienia i uteologicznienia teologii moralnej, a zarazem ukazywania w niej konkretnego adresata, jakim jest człowiek powołany do przynoszenia owoców zbawienia w życiu swoim i całej wspólnoty ludzkiej. Idee te skonkretyzował Sobór Watykański II w dekrecie o formacji kapłańskiej *Optatam totius* (nr 16), który nakazał, aby w teologii moralnej w większej mierze karmić się Pismem św. i ukazywać wzniosłość powołania

²⁵ *Księga protokółów* (5) s. 75.

²⁶ Tamże s. 178.

²⁷ Tamże s. 145.

chrześcijańskiego człowieka. Z ducha tego dekretu oraz całości nauczania Soboru wynika, iż naukowy i teologiczny wykład moralności ma być bardziej biblijny i że winien ją ukazywać jako moralność kairolologiczną, antropologiczną, personalistyczną, ekumeniczną i wspólnotową.

Były to postulaty prawie całkowicie nowe dla teologii moralnej uprawianej na KUL-u od początków zaistnienia Sekcji. Jak wyniknie to z podanego poniżej wykazu głównych publikacji pracowników naukowych Sekcji, jedynie monografia ks. W Poplatka o biblijnej koncepcji sumienia wychodziła na przeciw postulatów soborowym.

III. PUBLIKACJE²⁸

1. Jacek Woroniecki († 18 V 1949)

Metoda i program nauczania teologii moralnej. Lublin 1922.

Katolicka etyka wychowawcza. Poznań 1925. Wyd. 2. Cz. 1-2. Kraków 1948-1949.

Pisma wybrane pt. *Wychowanie człowieka.* Kraków 1961.

Etyka. W: *Zarys filozofii.* T. 2. Lublin s. 179-281.

Artykuły na łamach „Szkoly Chrystusowej” na temat cnót kardynalnych: roztropności, męstwa, umiarkowania i wstrzeźliwości.

2. Ks. Zdzisław Goliński († 6 VII 1963)

Cnota czystości według św. Tomasza z Akwinu z uwzględnieniem współczesnej pedagogiki płciowej. Lublin 1935.

Etyka zawodowa. Lublin 1946 (skrypt).

Prymat wartości moralnych. Lublin 1946.

Nauka św. Augustyna o kłamstwie na tle historycznym. Lublin 1948.

Nasze osiągnięcia i zadania na polu historii katolickiej teologii moralnej (uwagi ogólne). AK 46:1947 s. 292-297

3. Ks. Józef Keller († 5 IX 2002)

Czyn jako wyraz postawy moralnej Augusta Cieszkowskiego. Lublin 1948.

Etyka. T. 1: *Zagadnienia etyki ogólnej.* Warszawa 1954.

Etyka Katolicka. Cz. 1. Warszawa 1957

²⁸ W układzie chronologicznym działalności dydaktycznej pracowników Sekcji.

4. Ks. Władysław Krześniak († 14 VI 1957)

Problem przykazania pokuty w świetle nauki teologicznej XVI i XVII w. (mps, Bibl. MSD w Lublinie).

Pojęcie żalu za grzechy: jego historia i analiza teologiczna (mps, tamże).

Problem nawrócenia w świetle współczesnej teologii (mps, tamże).

Istotny element żalu za grzechy. RTK 4:1957 z. 4 s. 9-51.

5. Ks. Antoni Borowski († 7 IX 1968)

Teologia moralna. T. 1-2. Włocławek 1945; wyd. 2 Lublin 1960.

Polska bibliografia teologiczno-moralna. Włocławek 1947 (nadbitka z AK).

6. Ks. Stanisław Olejnik

Współczesne kierunki, zagadnienia i postulaty teologiczno-moralne. CT 23:1952 s. 66-114.

O nowe drogi dla teologii moralnej. Tamże 25:1954 s. 575-596.

Ostatnie półwiecze teologicznej myśli etycznej w Polsce. AK 58:1958 s. 105-146.

Eudajmonizm. Studium nad podstawami etyki. Lublin 1958.

NB. W okresie późniejszym ks. S. Olejnik opracował 3 wersje całościowego podręcznika teologii moralnej. Z tego pierwsza oparta była na tomistycznym układzie aretologicznym, dwie pozostałe już na soborowej idei powołania.

7. Ks. Władysław Poplatek († 15 II 1994)

Istota sumienia według Pisma św. Lublin 1961.

8. Ks. Stanisław Witek († 6 I 1987)

Rozprawa habilitacyjna pt. *Natura pokory. Studium tomistyczne.* Lublin 1967 (mps).

NB. ks. S. Rosik i ks. F. Greniuk publikowali już w okresie po Soborze Watykańskim II, a więc nie wchodzącym chronologicznie w zakres niniejszej wypowiedzi.

W świetle przedstawionego wykazu głównych publikacji wynika, że zdecydowanym zwolennikiem neotomizmu był o. J. Woroniecki. Dał temu wyraz zarówno w swym dziele *Metoda i program...*, w którym omówił założenia metodologiczne dla uprawiania teologii moralnej w duchu tego kierunku, jak

i w swej *Katolickiej etyce wychowawczej*, którą można uważać za podręcznik teologii moralnej. Kierunek ten doszedł do głosu w pewnej jedynie mierze u ks. Z. Golińskiego, u ks. J. Kellera – z racji zależności jego *Etyki katolickiej* od podręcznika znanego tomisty D. Prümmera († 1931), a także w rozprawach habilitacyjnych ks. S. Witka (*Natura pokory. Studium tomistyczne*) oraz ks. F. Greniuka (*Nauka św. Tomasza z Akwinu o normach moralności*).

O kierunku badań naukowych i problemach omawianych w rozprawach naukowych pisanych na Sekcji przez studentów, w zasadzie wyłącznie duchownych, uzyskujących doktoraty i habilitacje świadczą także tytuły tych prac dyplomowych. Ich zestawienie zostało przed laty opublikowane na łamach RTK²⁹

Alfonsjanizm doszedł do głosu w podręczniku ks. A. Borowskiego (*Teologia moralna*) i w jego wykładach oraz w wykładach ks. W. Poplatka, korzystającego w pracy dydaktycznej ze znanego podręcznika teologii moralnej, opracowanego przez H. Noldina i G. Heinzela³⁰

BIBLIOGRAFIA

- ArKUL. Wydział Teologiczny. Księga protokołów posiedzeń wydziałowych (z lat 1919-1962).
- G r e n i u k F.: Dzieje Sekcji Teologii Moralnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1918-1968. RTK 15:1968 z. 3 s. 5-33.
- G r e n i u k F.: Sekcja Teologii Moralnej. W: Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin 1994 s. 198-205.
- G r e n i u k F.: Teologia moralna w poszukiwaniu własnej tożsamości. Lublin 1993.
- K a r o l e w i c z G.: Nauczyciele akademicki KUL w okresie międzywojennym. T. 1-2. Lublin 1996²
- Ł a c h S.: Kronika Wydziału Teologicznego 1944-1968. W: Księga Jubileuszowa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin 1969 s. 143-157.
- M i s i u r e k J.: Doświadczenia Wydziału Teologii KUL. W: Od konfrontacji do dialogu. Lublin 2003 s. 393-406.

²⁹ Por. G r e n i u k. *Dzieje Sekcji Teologii Moralnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1918-1968* s. 27-33. Por. także uzupełnienie opublikowane w następnym roku na łamach RTK z. 3.

³⁰ *Summa theologiae moralis*. Wyd. 31. Oeniponte 1956.

S t a n o w s k i A.: Spis wykładowców 1918-1939. Wydział Teologiczny. W: Księga Jubileuszowa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin 1969 s. 105-107.

LA TEOLOGIA MORALE ALL'UNIVERSITÀ CATTOLICA DI LUBLINO FINO ALLA FINE DEL CONCILIO VATICANO II

S o m m a r i o

In Concilio Vaticano II costituisce un importante momento nella storia della teologia cattolica. Il suo svolgimento come pure le Costituzioni e i Decreti emanati hanno contribuito al rinnovamento della Chiesa Cattolica, perciò anche alla teologia morale.

A quest'ultima – in virtù del Decreto sulla formazione sacerdotale *Optatam totius* n. 16 – mostrò la necessità di fondarla biblicamente. Questo richiedeva la rinuncia alla visione della teologia morale alfonsiana e neotomista.

L'Autore dell'articolo presenta la storia della teologia morale all'Università Cattolica di Lublino dalla fondazione (1918) fino alla fine del Concilio Vaticano II (1965). In questo periodo all'Università Cattolica dominava la teologia morale neotomista. È stato così perchè il primo professore di teologia morale agli inizi della Sezione di teologia morale fu Adam (Jacek) Woroniecki OP († 1949) formato presso l'ambiente universitario di Friburgo in Svizzera, dove compì i suoi studi filosofici e teologici.

Nella prima parte del suo articolo l'Autore presenta l'organizzazione dell'insegnamento della teologia morale. All'inizio essa aveva la sua collocazione distinta nell'ambito della Facoltà di Diritto Canonico e di Scienze Morali. Nel 1920 venne trasferita alla Sezione di Teologia Morale della facoltà Teologica. Inizio di una seconda cattedra avvenne nell'anno accademico 1945/46 quando la Sezione è stata divisa in Cattedra di Teologia Morale Generale e Cattedra di Teologia Morale Speciale.

Nel 1959 è stata costituita la nuova – cioè seconda – Cattedra di Teologia Morale Speciale. E così rimane fino alla fine del periodo suddetto.

Nella seconda parte dell'articolo l'Autore presenta i professori della Sezione di Teologia Morale. In ordine cronologico di successione essi sono: A. Woroniecki OP (1919-1929); J. Dąbrowski (1929-1936); Z. Goliński (1937-1951); J. Keller (1946-1957); W. Krześniak (1948-1957); W. Poplatek (da 1957); A. Borowski (1957-1962); F. Greniuk (da 1957); S. Olejnik (1959-1961); S. Witek (da 1962); S. Rosik (da 1963).

Nella terza parte dell'articolo l'Autore inserisce in ordine cronologico l'elenco delle principali pubblicazioni dei professori della Sezione.

Riassunto da p. Franciszek Greniuk